

Марушева О.А.

Міжрегіональна академія управління персоналом

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У БУДІВНИЦТВІ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

У статті досліджено наукове бачення організаційного забезпечення державного механізму нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві, що проявляється у виділенні основних його компонентів, виходячи з досвіду розвинених європейських країн. Визначено, що загалом компонентам нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві, які приймаються національними системами регулювання розвинених європейських країн, характерні єдність і різноманіття форм. Нормативна база будівельної галузі складається з обов'язкового до застосування будівельного законодавства та добровільних стандартів. Система нагляду й контролю виконання будівельного законодавства являє собою механізм гарантування безпеки кінцевої продукції будівельної діяльності – будівель і споруд. Система оцінювання відповідності об'єктів і суб'єктів регулювання до вимог будівельного законодавства – основа для визначення якісного виконання проектувальних і будівельних робіт, що поєднує механізми та інструменти акредитації, ліцензування, сертифікації, контролю тощо.

Визначено, що стратегічною метою нашої країни є поступова гармонізація українського законодавства з європейським законодавством у сфері будівництва. Будівельні послуги, з огляду на комплексність відносин у будівництві, є об'єктом регулювання безлічі норм національного й міжнародного права, оскільки вони тісно пов'язані із земельними, трудовими ресурсами, інвестиціями, питаннями екологічної стійкості та соціального розвитку. Крім регулювання соціально-економічних відносин у галузі будівництва безпосередньо відповідними законами України, відносини в галузі регулюється також технічними нормами, стандартами, нормами професійного та галузевого регулювання (договори підряду, субпідряду тощо).

Ключові слова: державний механізм регулювання соціально-економічних відносин у будівництві, нормативно-правове регулювання будівництва, досвід розвинених європейських країн щодо формування відносин у будівництві.

Постановка проблеми. Сьогодні, поставивши пріоритетним завдання входження до європейської спільноти, Україна повинна співвідносити норми життя зі стандартами діяльності передових демократичних держав у всіх галузях життя. Це значною мірою стосується й галузі будівництва. У законодавстві України визначені правила ведення будівництва та необхідні для цього процедури. Регуляторна політика держави передбачає не лише регулювання того чи іншого виду діяльності, зокрема будівельної, здійснення контролю за дотриманням вимог її реалізації, а й удосконалення правового регулювання господарських відносин, зміну політики з метою взаємної співпраці влади та бізнесу, створення прозорих дозвільних процедур у будівництві згідно з досвідом розвинених демократичних держав [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші серйозні напрацювання, які створили під-

ґрунтя для вивчення питань нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві в Україні, а також питань організаційно-правового характеру його формування, зустрічаються в працях відомих науковців, таких як К. Басенко, М. Вознюк, Н. Клименко, Д. Левчинський, О. Непомнящий, Н. Олійник, Є. Парфенюк, Є. Романенко, С. Сілюкова, О. Твердь, А. Ткаченко та багато інших. Однак, незважаючи на наявну кількість наукових досліджень із цього питання, проблема державного регулювання соціально-економічних відносин у будівництві залишається й сьогодні актуальною для подальших досліджень, а особливо актуальною вона залишається з огляду на можливість застосування досвіду країн Європейського Союзу.

Постановка завдання. Мета статті – удосконалити наукове бачення організаційного забезпечення державного механізму нормативно-

правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві, що проявляється у виокремленні основних його компонентів, виходячи із досвіду розвинених європейських країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. У розвинених європейських країнах працездатна структура державного механізму нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві містить три основні компоненти. Їх впливу піддаються всі етапи життєвого циклу будівель і споруд. Такими компонентами є нормативна база будівельної галузі; система нагляду та контролю виконання будівельного законодавства; система оцінювання відповідності об'єктів і суб'єктів регулювання вимогам будівельного законодавства (рис. 1).

Нормативна база будівельної галузі складається з обов'язкового до застосування будівельного законодавства та добровільних стандартів.

Основу загальноєвропейського законодавства в галузі будівництва становлять директиви й Регламент.

Регіональна та національна нормативні бази будівельної галузі включають складники, що за своїми ознаками вимагають обов'язкового виконання [1]:

- будівельне законодавство окремих країн, що містить законодавчі акти й акти відповідних виконавчих органів влади, що є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами регулювання;
- добровільні нормативні технічні документи – стандарти, що не є частиною будівельного законодавства та призначені для добровільного застосування.

У будівельному законодавстві можна виділити низку елементів, серед яких – адміністративні, правові й технічні, які допомагають класифікувати нормативні документи відповідно до їх призначення у сфері регулювання соціально-економічних відносин будівельної діяльності (рис. 2).

Уважається, що адміністративний елемент будівельного законодавства визначає порядок і процедури діяльності органів будівельного нагляду та контролю, а також відповідальність за порушення вимог будівельного законодавства. Правовим же складником обумовлюються основні принципи системи регулювання будівельної галузі та правила поведінки її суб'єктів. Технічний елемент законодавства включає загальні технічні норми безпеки для будівель і споруд, їх складників, а також будівельної продукції [2]. Варто відзначити, що вказаними елементами визначаються істотні вимоги до рівня безпеки,

на які розраховують громадяни, використовуючи будівельну продукцію.

Система нагляду й контролю виконання будівельного законодавства являє собою механізм гарантування безпеки кінцевої продукції будівельної діяльності – будівель і споруд. До регулювання соціально-економічних відносин у будівництві входить також наглядова функція, тож такий компонент безпосередньо відповідає за контроль діяльності й оцінювання підтвердження відповідності. Такий механізм спрямований на [2]:

- оцінювання й підтвердження – чи відповідають проектні рішення вимогам будівельного законодавства. Це реалізується так: проводиться експертна перевірка необхідної документації для будівництва, затвердження якої передуює початку будівельно-монтажних, ремонтних чи інших робіт;

- оцінювання відповідності будівельних матеріалів (матеріали, вироби, обладнання, конструкції, вузли, установки) і методів, що зазначені в будівельній документації й застосовуються на будівельному майданчику;

- оцінювання й підтвердження відповідності результатів будівельних, монтажних чи відновлювальних робіт вимогам будівельного законодавства;

- оцінювання й підтвердження придатності закінченого об'єкта до експлуатації. Це реалізується так:

- проводиться підсумкова перевірка після того, як усі будівельні та монтажні (чи ремонтні) роботи завершені;

- оцінювання об'єкта, що експлуатується, на відповідність умовам експлуатації, які визначає раніше виданий дозвіл на будівництво.

Систему нагляду й контролю визначають як акт перманентного балансування між гарантуванням безпеки та забезпеченням сприятливого середовища для економічного розвитку регульованої території.

Сучасний етап розвитку будівельної галузі передбачає низку способів організації та ступенів роздержавлення наглядово-контрольних функцій, що відповідають певним вимогам [2] (рис. 3).

Варто зазначити, що в економічно розвинених країнах механізму наглядово-контрольної діяльності характерні зростання культури будівництва й ролі фахівців приватного сектора в наглядово-контрольній сфері.

Система оцінювання відповідності об'єктів і суб'єктів регулювання вимогам будівельного законодавства – основа для визначення якісного

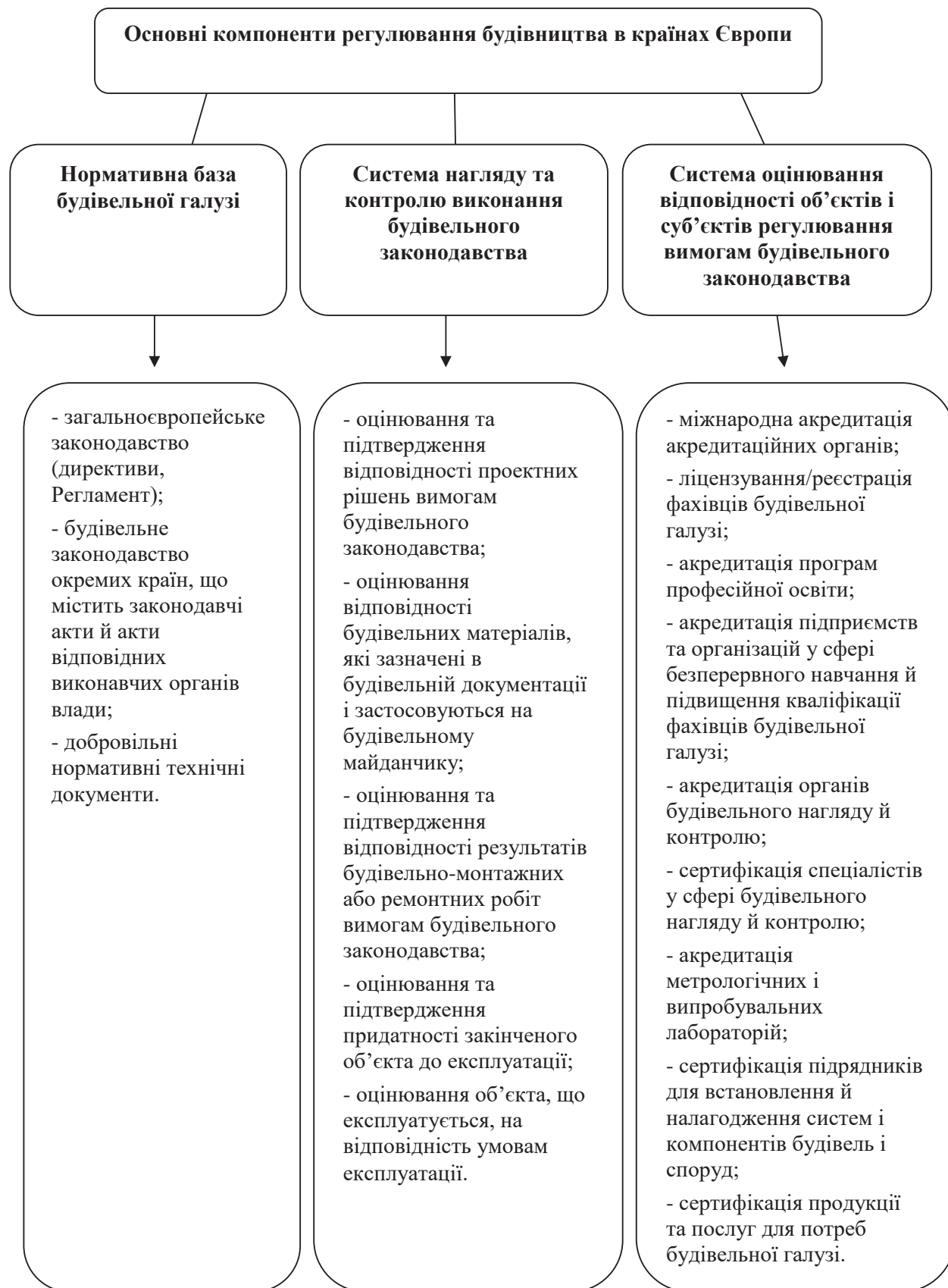

Рис 1. Основні компоненти структури державного механізму нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві в розвинених європейських країнах

Рис. 2. Основні елементи нормативно-правової бази у сфері регулювання відносин у будівництві. Європейський досвід

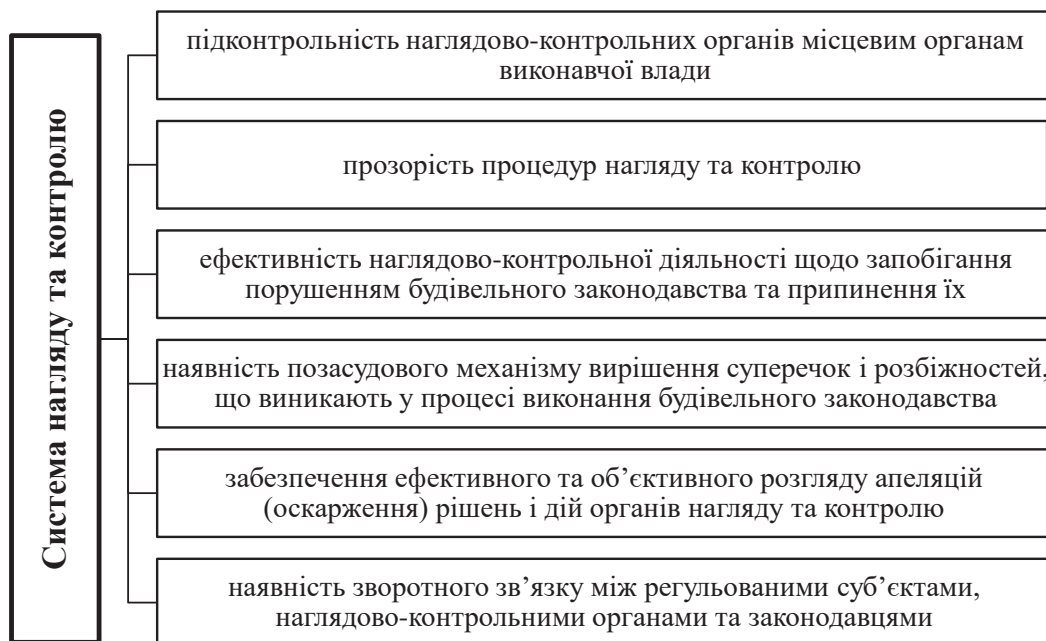

Рис. 3. Організація наглядово-контрольних функцій: європейський досвід

виконання проектних і будівельних робіт, що поєднує механізми та інструменти акредитації, ліцензування та сертифікації. Система оцінювання відповідності в будівельній галузі більшості економічно розвинених країн характеризується наявністю в ній таких складників [3]:

- ліцензування/реєстрації фахівців будівельної галузі;
- акредитації програм професійної освіти;
- акредитації підприємств та організацій у сфері безперервного навчання й підвищення кваліфікації фахівців будівельної галузі;
- акредитації органів будівельного нагляду й контролю;
- сертифікації спеціалістів у сфері будівельного нагляду й контролю;
- акредитації метрологічних і випробувальних лабораторій;
- сертифікації підрядників для встановлення та налагодження систем і складників об'єктів будівництва відповідно до систем сертифікації виробників будматеріалів, виробів, обладнання, приладів та апаратури;
- сертифікації продукції та послуг, яких потребує будівельна галузь.

Сьогодні правовий механізм у будівельній галузі європейських країн є основою забезпечення стандартів, безпеки будівельних об'єктів. Він побудований за принципом «Safety first» (безпека на першому місці). За цим принципом і формується загальна європейська нормативна база в галузі безпеки продукції будівництва шляхом гармонізації національного законодавства кожної з країн-членів Європейського Союзу та через запровадження європейської стандартизації, що розроблена колективно [4].

Принцип «Safety first» – це основа концепції Нової політики. Її результат – випуск Директив Нового підходу (англ. – New Approach Directives). Сутність цієї концепції полягає в такому [5]:

– існування обов'язкових правил безпеки, що підлягають виконанню, закріплюються в директивах Європейського Союзу щодо будівельної продукції;

– формування європейських стандартів – документів, розроблених європейськими органами стандартизації під егідою Європейського Союзу технічних вимог до будівельної продукції та об'єктів;

– стандарти мають добровільне застосування;

– будівельна продукція, випущена відповідно до вимог положень директив і Регламенту ЄС № 305/2011 Європейського Парламенту і Ради, яким встановлено гармонізовані умови для розміщення на ринку будівельних виробів Європейського Союзу, вважається відповідною до вимог директив і Регламенту; у випадках, коли виробником не використовуються гармонізовані стандарти чи такі стандарт відсутні, перед ними (виробниками) встановлюється обов'язок щодо доведення відповідності своєї будівельної продукції та будівельних об'єктів до істотних вимог Регламенту Європейського Союзу.

Висновки. Отже, варто констатувати, що серед вторинного законодавства Європейського Союзу в галузі будівництва визначальними є директиви ЄС і Регламент ЄС № 305/2011 Європейського Парламенту і Ради як загальнообов'язкові нормативно-правові акти, основне призначення яких – уніфікувати правові системи європейських країн, а також гармонізувати підходи з національними технологічними традиціями та будівельними нормами на міжнародному рівні [6]. Використання керівних документів з упровадження директив ЄС, інтерпретаційних і тлумачних документів щодо положень директив і Регламенту дає змогу більш чітко окреслити вимоги до будівельної продукції, а також вимоги до робіт, що виконуються в процесі вироблення такої продукції.

Список літератури:

1. Непомнящий О.М., Ісаєнко Д.В. Регулювання дозвольно-погоджувальних процедур у будівництві відповідно до світових стандартів. *Публічне урядування*. 2016. № 1. С. 49–60.
2. Техническое регулирование в строительстве. Аналитический обзор мирового опыта. Snip Innovative Technologies / рук. А. Серых. Чикаго: SNIP, 2010. 889 с.
3. Олюха В.Г. Оптимізація капітального будівництва: господарсько-правові проблеми: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 302 с.
4. Kusplyak G. Concept, composition and structure of the mechanisms of public administration. *The scientific method. Warszawa, Poland*. 2017. № 4 (4). Р. 44–51.
5. Савіцький Р.Є. Зарубіжний досвід здійснення архітектурно-будівельного контролю та можливості його впровадження в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2015. № 3 (2). С. 108–132.
6. Стукаленко О.В. Сучасне розуміння контролю та нагляду у будівельній галузі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2016. Вип. 20. С. 191.

ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТРУКТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ В ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАНАХ

В статье исследовано научное видение организационного обеспечения государственного механизма нормативно-правового регулирования социально-экономических отношений в строительстве, которое проявляется в выделении основных его компонентов, исходя из опыта развитых европейских стран. Определено, что в целом компонентам нормативно-правового регулирования социально-экономических отношений в строительстве, которые принимаются национальными системами регулирования развитых европейских стран, характерны единство и многообразие форм. Нормативная база строительной отрасли складывается из обязательного к применению строительного законодательства и добровольных стандартов. Система надзора и контроля выполнения строительного законодательства представляет собой механизм обеспечения безопасности конечной продукции строительной деятельности – зданий и сооружений. Система оценки соответствия объектов и субъектов регулирования требованиям строительного законодательства – основа для определения качественного выполнения проектных и строительных работ, объединяющая механизмы и инструменты аккредитации, лицензирования и сертификации, контроля и т.д.

Определено, что стратегической целью нашей страны является постепенная гармонизация украинского законодательства с европейским законодательством в этой сфере. Строительные услуги, учитывая комплексность отношений в строительстве, являются объектом регулирования множества норм национального и международного права, поскольку они тесно связаны с земельными, трудовыми ресурсами, инвестициями, вопросами экологической устойчивости и социального развития. Помимо регулирования социально-экономических отношений в строительной отрасли непосредственно соответствующими законами, отношения в отрасли регулируются также техническими нормами, регламентами, стандартами, нормами профессионального и отраслевого регулирования (договоры подряда, субподряда и т. д.)

Ключевые слова: *государственный механизм регулирования социально-экономических отношений в строительстве, нормативно-правовое регулирование строительства, опыт европейских стран по формированию отношений в строительстве.*

ORGANIZATIONAL SUPPORT OF THE STATE MECHANISM STRUCTURE OF LEGAL REGULATION OF SOCIO-ECONOMIC RELATIONS IN CONSTRUCTION IN EUROPEAN COUNTRIES

The article is devoted to the scientific vision of the organizational support of the state mechanism structure of legal regulation of socio-economic relations in construction, which manifests itself in the allocation of its main components, based on the experience of developed European countries. It is determined that in general, the components of regulatory and legal regulation of socio-economic relations in construction adopted by the national systems of regulation of developed European countries are characterized by unity and diversity of forms. The normative base of the construction industry consists of compulsory application of building legislation and voluntary standards. The system of supervision and control of the implementation of building legislation is a mechanism for guaranteeing the safety of the final output of construction activities - buildings and structures. The system for assessing the conformity of objects and subjects of regulation to the requirements of building legislation is the basis for determining the qualitative performance of design and construction work, which combines mechanisms and instruments of accreditation, licensing and certification.

It is noted that the strategic goal of our country is to gradually harmonize construction legislation with European norms in this area. Construction services, in view of the complexity of relations in construction, are the subject of regulation of many national and international laws, as they are closely linked to land, labor resources, investment, issues of environmental sustainability and social development. In addition to legal regulation of socio-economic relations in construction field directly by laws, construction is regulated by technical norms, regulations, standards, norms of professional and industrial regulation (construction contracts, subcontracts, etc.)

Key words: *state mechanism of regulation of social and economic relations in construction, legal regulation of construction, experience of developed European countries in relation to formation of relations in construction.*